

นโยบายการค้าเสรีอาเซียน ที่มีผลกระทบต่อเศรษฐกิจไทย

*ผศ.ดร.สิทธิชัย ตันศรีสกุล

การดำเนินงานของ AFTA ยังคงมีบทบาทที่สำคัญต่อประเทศสมาชิกในการที่จะพยายามรวมตัวทางเศรษฐกิจหาหนทางในการแก้ไขปัญหาทางการค้าให้ความร่วมมือทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถทางเทคโนโลยีชีวภาพ การพึ่งพาตนเองด้านพลังงาน ให้มีความสำคัญต่อประชาชนเพื่อที่จะนำไปสู่การขยายตัวทางการค้าและการลงทุนของประเทศสมาชิกอาเซียนเพื่อความมั่นคงในอนาคต

จากสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หรือกลุ่มอาเซียน (ASEAN Free Trade Area : AFTA) จัดว่าเป็นการประชุมสุดยอดอาเซียนครั้งที่ 4 ณ ประเทศสิงคโปร์ เมื่อปี 2534 ทั้ง 6 ประเทศ ได้แก่ บรูไน อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ และไทย

ได้มีการจัดการประชุมจัดตั้งให้เกิดเขตการค้าเสรีอาเซียนขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความสามารถในการแข่งขันให้กับสินค้าอาเซียนในตลาดโลก และจะเป็นแหล่งดึงดูดการลงทุนในอนาคต ครั้งนั้นได้สมาชิกใหม่อีก 4 ประเทศ คือ เวียดนาม ลาว พม่า และกัมพูชา ทำให้มีประชากรรวมทั้งสิ้นถึง 500 ล้านคน สิ่งที่ใช้เป็นหลักเกณฑ์ คือ ข้อตกลง 2 ฉบับ ฉบับแรกเป็นความตกลงว่าด้วยการขยายความร่วมมือทางเศรษฐกิจของอาเซียน (Framework Agreement on Fuchancing ASEAN Economic Cooperation) เมื่อดำเนินการร่วมมือทางเศรษฐกิจด้านต่างๆ ฉบับที่สอง เป็นความตกลงว่าด้วยอัตราภาษีพิเศษที่เท่ากัน หรือ CEPT (Agreement on the Common Effective Preferential Tariff (CEPT) Scheme for the AFTA)

*ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำภาควิชาธุรกิจระหว่างประเทศ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต : D.P.A.

(Public Administration) Centro Escolar University, Philippines.

กำหนดการลดภาษีในบัญชีต่าง ๆ ของ AFTA

ประเทศ	สินค้าอุตสาหกรรมและแปรรูป		สินค้าเกษตรไม่แปรรูป		
	บัญชีลดภาษี (INCLUSION LIST : IL) 1/	บัญชียกเว้นลดภาษี ชั่วคราว (TEMPORARY EXCLUSION LIST : TEL)	บัญชีลดภาษี (INCLUSION LIST : IL)	บัญชียกเว้นลดภาษี ชั่วคราว (TEMPORARY EXCLUSION LIST : TEL)	บัญชีอ่อนไหว (SENSITIVE LIST : SL)
สมาชิกเดิม 6 ประเทศ	พ.ศ.2536-46	พ.ศ.2539-46	พ.ศ.2539-46	พ.ศ.2540-46	พ.ศ.2544-53
เวียดนาม	พ.ศ.2539-49	พ.ศ.2542-49	พ.ศ.2542-49	พ.ศ.2543-49	พ.ศ.2547-56
ลาวและพม่า	พ.ศ.2541-51	พ.ศ.2544-51	พ.ศ.2544-51	พ.ศ.2545-51	พ.ศ.2549-58
กัมพูชา	พ.ศ.2543-53	พ.ศ.2546-53	พ.ศ.2546-53	พ.ศ.2547-53	พ.ศ.2551-60

ที่มา : กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์

: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

หมายเหตุ

1. บัญชีลดภาษี แยกเป็น 2 ประเภท คือ

1.1 สินค้าเร่งลดภาษี (Fast Track)
ซึ่งจะต้องลดภาษีลงให้เหลือร้อยละ 0-5 ภายในเวลา 7 ปี ประกอบด้วยสินค้า 15 กลุ่ม ได้แก่ น้ำมันพืช เคมีภัณฑ์ ปุ๋ย ผลิตภัณฑ์ยาง เชื้อกระดาศ ผลิตภัณฑ์เซรามิค และแก้ว แคลไทดที่ทำจากทองแดง เพอร์นิเจอร์ไม้ และหวาย ปูนซีเมนต์ พลาสติก ผลิตภัณฑ์แผ่นหนัง สิ่งทอ อัญมณีและเครื่องประดับและเครื่องอิเล็กทรอนิกส์

1.2 สินค้าลดภาษีปกติ (Normal Track)
ซึ่งจะต้องลดภาษีลงให้เหลือร้อยละ 0-5 ภายในเวลา 10 ปี

เพื่อให้มีการจัดตั้ง AFTA ให้เสร็จภายในวันที่ 1 ม.ค. 2546 รวมทั้งให้นำสินค้าอุตสาหกรรมและเกษตรแปรรูป ซึ่งได้รับการยกเว้นภาษีชั่วคราวและ

สินค้าเกษตรไม่แปรรูปเข้ามาลดภาษีแก่บรรดาสมาชิกของ AFTA ว่าประเทศสมาชิกจะลดภาษีระหว่างกันร้อยละ 0-5 ภายใน 10 ปี จะยกเลิกมาตรการจำกัดปริมาณสินค้าทันทีที่สินค้านั้นได้รับสิทธิประโยชน์ทางภาษีจากสมาชิกแล้วจะยกเลิกมาตรการกีดกันทางการค้าที่ไม่ใช่ภาษีอื่นๆ ภายใน 5 ปี ทั้งนี้จะกำหนดระยะเวลาในการลดภาษีแตกต่างกันตามระยะเวลาที่เข้ามาเป็นสมาชิกของ AFTA (ตามตาราง)

จากการประชุมรัฐมนตรีเศรษฐกิจอาเซียนครั้งที่ 31 เดือนกันยายน 2542 มีมติให้ประเทศสมาชิกลดภาษีลงเหลือ ร้อยละ 0 ทุกรายการในบัญชีลดภาษี (IL) สมาชิกเดิม 6 ประเทศ ลดให้เสร็จสิ้นภายในปี 2558 และให้ลดภาษีลงเหลือร้อยละ 0 ให้ได้ร้อยละ 60 ของรายการในบัญชีลดภาษีก่อนภายในปี 2546 ด้วย ส่วนประเทศสมาชิกใหม่ 4 ประเทศ ภายในปี 2561

สรุปรายการสินค้าไทยจะต้องลดภาษีเพิ่มเติมตามมาตรการเข้มข้น

กลุ่มสินค้า	จำนวนรายการที่ต้องลดภายในปี			
	2543	2544	2545	2546
- สัตว์มีชีวิต/ผลิตภัณฑ์จากสัตว์	144	75	-	
- ผลิตภัณฑ์จากพืช	221	33		
- ไขมันและน้ำมันจากสัตว์/พืช	20	-		
- อาหารปรุงแต่ง เครื่องดื่ม สุรา	219	25		
- เคมีภัณฑ์	88	26		
- โลหะสามัญ ยกเว้นเหล็ก/เหล็กกล้า	108	-		
- เครื่องจักร เครื่องใช้ไฟฟ้า	120	145		
- ชิ้นส่วนจักรยานยนต์	456		38	
- เหล็กและเหล็กกล้า		109	128	
- กระดาษ			50	71
- รองเท้า			36	
- ของเล่น เครื่องกีฬา			35	
- ผลิตภัณฑ์เบ็ดเตล็ด			38	
- ยาสูบ และผลิตภัณฑ์ใช้แทนยาสูบ				11
- ปิโตรเคมี				232
- ไม้อัด				33
- สินค้าที่เคยอยู่ในบัญชี ยกเว้นภาษีชั่วคราว				165
- อื่น ๆ	224	42	74	-
รวม	1,190	455	399	512

ที่มา : กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์

: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ดังนั้นไทยจึงลดภาษีเพิ่มตามมาตรการที่เข้มข้น โดยที่ไทยจะต้องเร่งลดภาษีสินค้าให้เหลือร้อยละ 0-5 เพิ่มเติมในปี 2543, ปี 2544, ปี 2545 และปี 2546 ตามลำดับ คือ 1,190, 455, 399, 512 สำหรับการยกเลิกมาตรการจำกัดปริมาณและมาตรการอื่นที่ไม่ใช่ภาษี ซึ่งตามกฎหมายของความตกลงว่าด้วย CEPT กำหนดว่า เมื่อสินค้าได้รับสิทธิประโยชน์ด้านภาษีแล้วจะต้องยกเลิกมาตรการจำกัดปริมาณนำเข้าทันทีและทยอยยกเลิกมาตรการอื่น ๆ ภายใน 5 ปี ต่อมา ASEAN ยกเลิกการเก็บค่าธรรมเนียมพิเศษตั้งแต่สิ้นปี 2539 และปรับ

มาตรฐานสินค้าอุตสาหกรรม 20 รายการเป็นเครื่องใช้ไฟฟ้า อุปกรณ์ไฟฟ้ายอมรับในผลการตรวจสอบและรับรองสินค้าเครื่องสำอาง ยา ด้วย

ด้านสินค้าเกษตรปรับปรุงด้านสุขอนามัย สินค้าเกษตร 14 ชนิด เช่น ข้าว ชিং กาแฟ มะม่วง มะพร้าว ปรับระดับสารเคมีที่ตกค้างจากยาฆ่าแมลง ในกระหล่ำปลี มะเขือเทศ จัดพิมพ์ชุดคู่มือวัคซีนสัตว์ ลดอุปสรรคการค้าเพื่อให้ครอบคลุมสินค้าประเภทต่างๆ ให้มากที่สุด

AFTA กับผลกระทบต่อประเทศสมาชิก

ผลกระทบเชิงบวก	ผลกระทบเชิงลบ
1 เกิดการขยายตัวทางการค้า มีการซื้อขายสินค้าภายในกลุ่มประเทศสมาชิกมากขึ้น	- เกิดผลกระทบต่ออุตสาหกรรมภายในประเทศ อุตสาหกรรมใหม่บางประเภทได้รับการปกป้องจากมาตรการภาษีและมาตรการกีดกันทางการค้าอื่นๆ โดยจะต้องปรับตัว ปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิตให้แข่งขันกับประเทศอื่นได้มีเช่นนั้นอาจเกิดการเลิกกิจการ
2 เกิดการปรับโครงสร้างในการผลิตกับผลให้เกิดการปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิตตามความถนัด (Specialization) และทรัพยากรถูกใช้อย่างมีประสิทธิภาพ	- เกิดผลกระทบต่อภาคเกษตรในบางประเทศ เพราะไม่อาจปรับตัวแข่งขันด้านเทคโนโลยีการผลิตได้เนื่องจากใช้เวลานานและทำได้ยาก
3 เกิดการขยายตัวในด้านการลงทุนเกิดการประหยัดจากขนาดในการผลิต (Economy to Scale) ดึงดูดนักลงทุนได้มากเนื่องจากเป็นตลาดใหญ่	- เกิดการสูญเสียรายได้รัฐบาลที่แน่ชัดคือการลดภาษีก่อให้เกิดการสูญเสียรายได้
4 เกิดอำนาจการต่อรองที่เข้มแข็งเมื่อประเทศสมาชิกเอเชียรวมกันเป็นตลาดเดียว จะมีบทบาทสำคัญในการต่อรองการเจรจาทางการค้า การประชุมสมัชชาสหประชาชาติและลดการพึ่งพาตลาดใหญ่	
5 เกิดการขยายตัวในภาคอุตสาหกรรมที่มีความเข้มแข็ง เพื่อสร้างโอกาสให้ภาคการผลิตสามารถปรับตัวรับกับการค้าเสรีได้	
6 เกิดผลดีต่อความเป็นอยู่ของประชาชน ผู้บริโภคได้เลือกสินค้าที่มีคุณภาพ มีหลายรูปแบบ ราคาสินค้าถูกลง คุณภาพชีวิตของประชาชนดีขึ้น มีการจ้างงานดีโดยรวม	

ผลกระทบที่มีต่อไทย

การเปิดตลาดสินค้าของไทยให้กับประเทศสมาชิกอื่นๆ ทำให้สินค้าของไทยเข้าสู่ตลาดประเทศอื่นได้มาก การขยายฐานตลาดสินค้าทำให้อาเซียน (ASEAN) เป็นแหล่งดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศไทยได้เปรียบในสาขารูปโภคขั้นพื้นฐาน (Infrastructure) แรงงานและขนาดของตลาดในประเทศ, ไทยเป็นประตูที่ไปสู่อินโดจีนจึงน่าจะทำให้กลายเป็นแหล่งดึงดูดการลงทุนอย่างมาก ไทยขยายการนำเข้าและส่งออกภายในอาเซียนจึงเป็นโอกาสที่ไทยจะลดการพึ่งพาการค้ากับประเทศอื่นประหยัดเงินตราได้มากขึ้น ประชาชนก็จะมีโอกาสซื้อสินค้าได้ถูกและมีสินค้าให้เลือกหลากหลายขึ้น การที่ AFTA กำหนดให้มีการลดภาษีทำให้สินค้าของไทยมีราคาถูกสามารถแข่งขันกับประเทศอื่นนอกกลุ่มได้นอกจากนั้นการลดภาษีทำให้การนำเข้าวัตถุดิบได้ใน

ราคาถูกเป็นการลดต้นทุนการผลิต เพิ่มความสามารถในการส่งออก

1. ด้านการส่งออก ปี 2535 เป็นปีแรกในการจัดตั้งเขตการค้าเสรี ไทยส่งออกไปยังอาเซียนมีมูลค่า 113,561.7 ล้านบาท อาเซียนเป็นตลาดส่งออกหลักอันดับ 4 ของไทย รองจากตลาดสหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรป และญี่ปุ่น ในปี 2542 อาเซียนกลายเป็นตลาดส่งออกหลักอันดับที่ 2 ของไทย รองจากตลาดสหรัฐอเมริกา โดยมีมูลค่าส่งออก 411,639.3 ล้านบาท ในปี 2543 ส่งออกมูลค่า 377,074.8 ล้านบาท (ม.ค.-ก.ย.) คิดเป็นอัตราขยายตัวเพิ่มขึ้นร้อยละ 29.3 โดยส่งออกสินค้า เครื่องคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์ แผงวงจรไฟฟ้า ยานพาหนะอุปกรณ์และส่วนประกอบ เคมีภัณฑ์ และวงจรพิมพ์ ฯลฯ

2. ด้านการนำเข้า ปี 2535 เป็นปีแรกของการจัดตั้งเขตการค้าเสรีไทยนำเข้าจากอาเซียนเป็นมูลค่า 141,012.4 ล้านบาท อาเซียนเป็นแหล่งนำเข้าอันดับที่ 3 ของไทย รองจากตลาดญี่ปุ่นและสหภาพโซเวียต ปี 2542 จึงขยับนำเข้าเป็นอันดับสอง รองจากญี่ปุ่น มีมูลค่านำเข้า 302,359.9 ล้านบาท ในปี 2543 มูลค่าการนำเข้า 293,018.3 ล้านบาท (ม.ค.-ก.ย.) คิดเป็นอัตราการขยายตัวเพิ่มขึ้นร้อยละ 39.4 สินค้านำเข้า ได้แก่ เครื่องจักรไฟฟ้า และส่วนประกอบ เครื่องคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์แผงวงจรไฟฟ้า เคมีภัณฑ์ น้ำมันดิบ

เศรษฐกิจอาเซียนและการรุดหน้า

มีการจัดการประชุมรัฐมนตรีเศรษฐกิจอาเซียน (AEM) ครั้งที่ 32 ในวันที่ 5 ต.ค. 2543 ที่จังหวัดเชียงใหม่ อาเซียนประสบความสำเร็จตลอดทางเศรษฐกิจและยังคงยืนหยัดต่อจุดมุ่งหมายและพันธกรณี จำเป็นต้องขจัดความเหลื่อมล้ำทางเทคโนโลยี ให้ความช่วยเหลือด้านวิชาการ ทำให้แผนงานความร่วมมือพัฒนาผู้นำโขงเป็นจริงขึ้นมา

การจัดแสดงของงานแสดงสินค้า (ASEAN Trade Fair) ต้องมีบทบาทเชิงรุก ทั้งในระดับภูมิภาคและระดับโลก

มีโครงการ 63 โครงการที่ได้รับอนุมัติสิทธิประโยชน์ภายใต้โครงการความร่วมมือด้านอุตสาหกรรมของอาเซียน (AICO) ซึ่งมีมูลค่ามากกว่า 700 ล้านเหรียญสหรัฐต่อปี เพื่อดึงดูดให้เข้าร่วมโครงการเพิ่มขึ้น AEM จึงขยายระยะเวลาโดยกำหนดให้มีหุ้นของคนชาติอาเซียน ร้อยละ 30 สำหรับการยื่นขอโครงการ AICO จนถึง 31 ธันวาคม 2544

การหารือระหว่างรัฐมนตรีการค้าของประเทศออสเตรเลียและนิวซีแลนด์ กรรมการการค้าของสหภาพยุโรป รัฐมนตรีการค้าของประเทศจีน เกาหลี ญี่ปุ่น รวมทั้งหอการค้า สะท้อนให้เห็นภาพว่าอาเซียนเป็นภูมิภาคเปิด นำเข้ามาลงทุนมีความเชื่อมโยงด้านเศรษฐกิจอย่างลึกซึ้งและยั่งยืนกับประเทศคู่เจรจา

มีการจัดประชุมรัฐมนตรีเศรษฐกิจอาเซียนอย่างไม่เป็นทางการ (AEM Retreat) ในเดือน พ.ค. 2544 นี้ที่เมืองเสียมราฐ กัมพูชา และการประชุมรัฐมนตรีเศรษฐกิจอาเซียน (AEM) ครั้งที่ 33 ในเดือนตุลาคม 2544 ที่ประเทศเวียดนาม♦♦

บรรณานุกรม

“ไทยใช้สิทธิอาฟต้าส่งออกเพิ่ม 39%.” มติชน. 17 พ.ศ. 2544 : หน้า 8.

ธนาคารทหารไทย จำกัด (มหาชน). “เขตการค้าเสรีอาเซียนกับผลกระทบต่อประเทศสมาชิก”

เศรษฐกิจสังคม. 9, 12, ธ.ค. 2543 : หน้า 1-10.